

Tulevaisuuteen katsomista vai tulevaisuuteen näkemistä

- Case Lapin ammattikorkeakoulu

Helena Kangastie, TtM, opetuspäällikkö Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: osaamisen ennakointi, osaamisen kartoittaminen, osaamisen kehittäminen, ammattikorkeakoulu

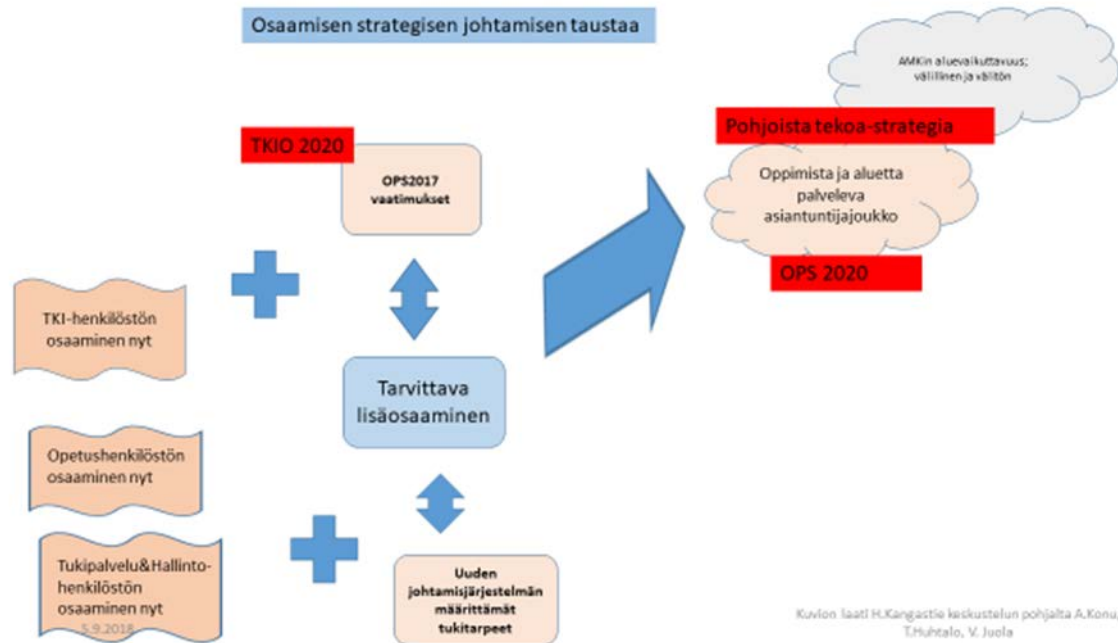
Johdanto

Lapin ammattikorkeakoulussa toteutettiin vuosina 2014–2017 laaja opetussuunnitelmien uudistus, joka pohjautui ennakoititietoon ja sen hyödyntämiseen laajojen osaamiskokonaisuuksien eli kompetenssien ja osaamistavoitteiden määrittelemiseksi. Nopeasti muuttuvan työn ja työelämän myötä oli tärkeää saada tietoa tulevaisuuden osaamistarpeista, jotta kyetään varmistamaan koulutuksen sisältöjen tavoitteiden ja tarpeiden kohtaaminen. Myös ammattikorkeakoulun oman henkilöstön osaamisen ennakoitinta tehtiin samanaikaisesti. Ydinkysymyksinä oli, millaiseen tulevaisuuteen ja tulevaisuuden työelämään Lapin ammattikorkeakoulu valmentaa opiskelijoita ja, millaista osaamista ammattikorkeakoulun henkilöstöllä tulee olla, jotta valmennetaan mahdollisimman hyvin ja työelämän tarpeet huomioiden. Tässä artikkelissa kuvaan Lapin ammattikorkeakoulun oman henkilöstön osaamisen kartoittamista ja kehittämistä. Kehittämishanke toteutettiin vuosina 2014–2017 ja tämän jälkeen osaamisen johtaminen jatkuu osana normaalia johtamistoimintaa.

Taustaa osaamistarpeille

Saavuttaakseen opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) myöntämässä toimiluvassa ja tulossopimuksissa asetetut ja sovitut tavoitteet tarvitsee Lapin ammattikorkeakoulu oppimista, osaamisen turvaamista ja aluetta palvelevan osaavan asiantuntijajoukon. Osaavan asiantuntijajoukon työn tuloksen saadaan aikaan aluevaikuttavuutta, sekä välitöntä (TKI-

toiminta ja sen tulokset) että välillistä (koulutus ja tutkinnot, osaava työvoima alueelle). Kuviossa yksi on avattu Lapin ammattikorkeakoulun osaamista edistävän strategisen johtamisen taustaa.



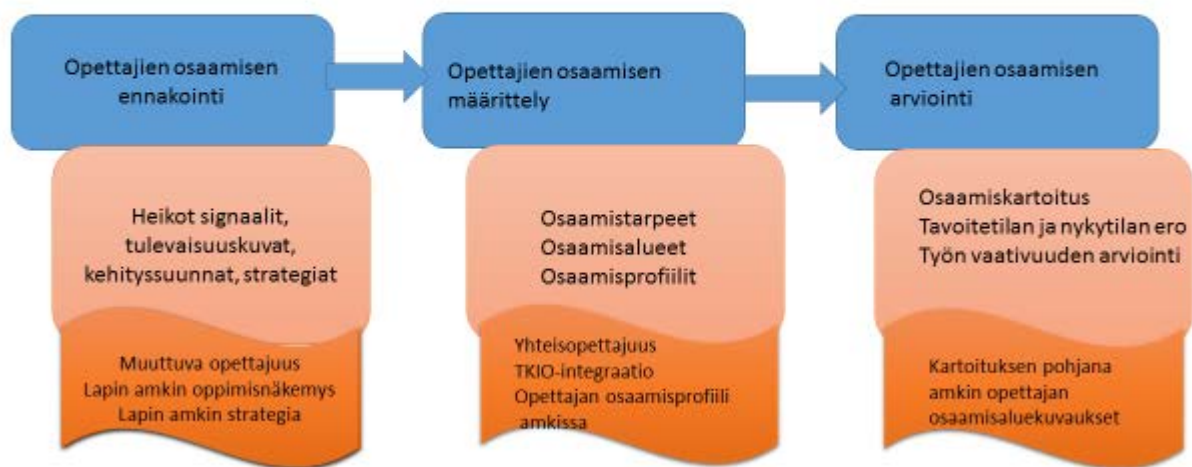
Kuvio 1. Lapin ammattikorkeakoulun osaamista edistävän strategisen johtamisen taustoitus. (Kuvion laati Helena Kangastie keskustelun pohjalta Ari Konu, Tiina Huhtalo, Veli Juola)

Lapin ammattikorkeakoulun strategian toimeenpano, TKIO (TKI:n ja opetuksen integrointi), uuden opetussuunnitelman toimeenpano ja valmistelussa oleva uusi johtamisjärjestelmä asettavat asiantuntijoille uudenlaisia osaamisvaatimuksia. Organisaation strateginen johtaminen tarvitsee tietoa siitä, mitä osaamista suhteessa vaatimukseen on olemassa ja millä tasolla ja mitä osaamista näyttää puuttuvan. Tässä ”osaaminen nyt” tilanteessa tarvitaan kokonaisvaltaista osaamisen määrittelyä ja kartoitusta, jotta saadaan näkyville osaamisen kehittämisen tarpeet ja alueet ja voidaan laatia suunnitelmat osaamisen kehittämisestä ja tarvittaessa puuttuvan osaamisen hankkimisesta, joko rekrytoinnilla tai koulutuksella.

Osaamisen kartoittamisesta osaamisen kehittäminen

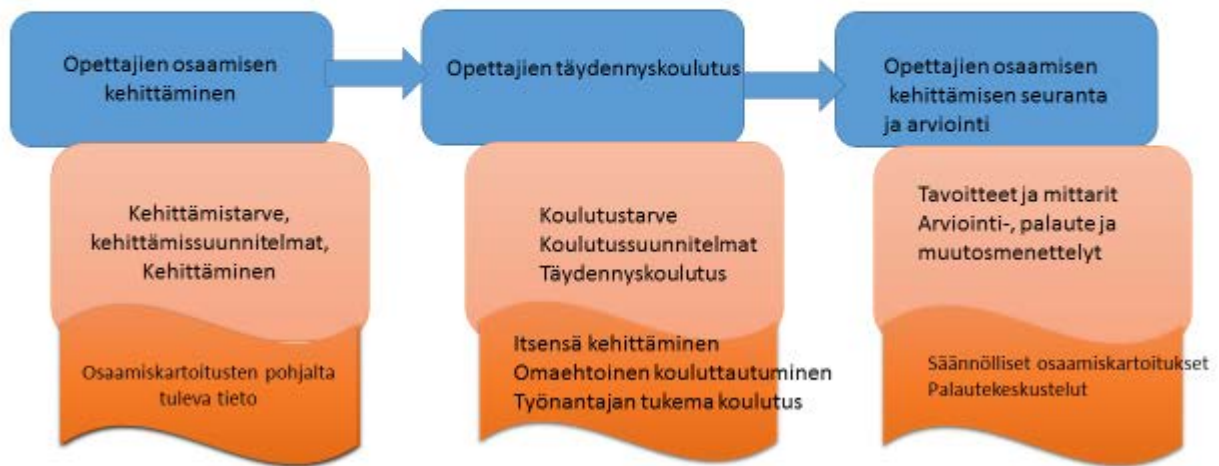
Osaamisen kehittämisessä käytettiin Paason (2010) väitöskirjassaan, Osaava, ammatillinen opettaja 2020, kehittämään ja kuvaamaan kouluorganisaation osaamista edistävää strategisen johtamisen toimintamallia. Toimintamalli tuo näkyviksi opetushenkilöstön osaamisen ja asiantuntijuuden, osaamisen ennakoinnin ja arvioinnin, kehityssuunnitelmien ja

täydennyskoulutuksen väliset yhteydet. (Paaso 2010: Paaso 2012,50.) Kuvioissa kaksi ja kolme on avattu tämän mallin sovellusta Lapin ammattikorkeakoulun osaamisen strategisen johtamisen kokonaisuuteen. Mallissa kohderyhmänä on opettajat, mutta Lapin ammattikorkeakoulussa mallia hyödynnettiin koko henkilöstön (opetus-, tki-, hallinto- ja tukipalveluhenkilöstö) osaamisen strategisessa johtamisessa.



Kuvio 2. Lapin ammattikorkeakoulun opettajan osaamisen ennakointi, osaamisen määrittely ja arviointi. (mukaillen Paaso 2012).

Toimintamallissa lähtökohtana on osaamisen ennakointi, määrittely ja arviointi ammattikorkeakoulussa tarvittavan osaamisen näkökulmasta. Osaamisen ennakoinnissa hyödynnetään erilaisia ennakointi- ja tulevaisuustiedon lähteitä ja menetelmiä. Tulevaisuuden osaamistila pyritään konkretisoimaan käymällä läpi strategiset tavoitteet ja toimintaympäristön muutokset niin globaalilla, kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Konkretisoinnissa huomioidaan laajasti ennakointitieto, jonka pohjalta hahmotellaan osaamistarpeita ammattikorkeakoulu-, osaamisala-, yksikkö- ja tiimikohtaisesti.



Kuvio 3. Lapin ammattikorkeakoulun opettajan osaamisen kehittäminen (mukaillen Paaso 2012)

Osaamisen kehittämisessä huomioidaan työelämän, ammattikorkeakoulun ja opiskelijoiden tarpeet. Esimerkiksi opetussuunnitelman toimeenpano edellyttää yhteisopettajuutta, työelämäyhteistyötä ja oppijakeskeisyyttä ja niissä tarvittavaa osaamista. Osaamisen arvioinnin pohjalta saadaan selville työntekijöiden ja työyksiköiden osaamisen kehittämistarpeet, joiden pohjalta rakennetaan kehittämissuunnitelmat. Osaamisen kehittämisen tarpeisiin vastaamisessa on käytössä laaja valikoima erilaisia keinoja. Kehittämisen keinoja ovat esimerkiksi perehdytys, tiimi- ja yhteisopettajuus, mentorointi ja rekrytointi. Tarvittaessa osaamista voidaan hankkia muualta.

Työntekijöiden henkilökohtaisissa kehityssuunnitelmissa tulee näkyä ja yhdistyä sekä ammattikorkeakoulun kehittämistavoitteet, että työntekijän kehitystavoitteet. Henkilöstön osaamistarve voi johtaa myös koulutuksen järjestämiseen osaamisen kehittämiseksi. On kuitenkin huomattava, että koulutuksen järjestäjällä eli Lapin ammattikorkeakoululla työnantajana on vastuu osaamisen kehittämisestä ja henkilöstöllä on vastuu oman osaamisensa ylläpitämisestä.

Lopuksi

Ammattikorkeakoulun tulee olla ajassa ja etenkin - katse vahvasti tulevaisuudessa. Millaiseen maailmaan ja millaiseen tarpeeseen me koulutamme tulevia työntekijöitä ja asiantuntijoita? Millainen on meidän oman asiantuntijaväen osaaminen suhteessa tarvittaviin, toimintaympäristöstä nouseviin vaatimuksiin.

Ennakointi ja tulevaisuuden osaamistarpeiden näkyville saaminen on haastavaa, mutta ei mahdotonta. Se edellyttää kuitenkin avointa mieltä, ennakkoluulottomuutta, rohkeutta ja uudistumiskykyisyyttä ja valmiutta luopua tarpeettomista asioista. Osaamistarpeiden esille saaminen ei vielä riitä, vaan tarvitaan toimenpiteitä osaamisen kehittämiseksi. Ja sen pohtimista ja linjaamista, millaisilla toimenpiteillä vastataan parhaiten tulevaisuuden osaamishaasteisiin. Ei riitä, että tulevaisuuteen katsotaan. Tarvitaan tulevaisuuteen näkemistä.

Lähteet

Paaso, Aila.2010. Osaava ammatillinen opettaja 2020. Tutkimus ammatillisen opettajan tulevaisuuden työnkuvasta. Rovaniemi: Lapin yliopisto 2010, Acta Universitatis Lapponiensis 174

Paaso, A. 2012. Osaava ammatillinen opettaja 2020. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 14(3) OKKA-SÄÄTIÖ 2012. Viitattu 19.5.2017. http://www.okka-saatio.com/aikakauskirja/pdf/Aikak_2012_3_D_Paaso.pdf